

volit (§ 11:3). Z jiných důvodů z. o. dodatečně zrušiti nelze.

Rehabilitovaný nabyvá tudíž pouze formální bezúhonnosti, pokud jde o zahlazení o. (§ 5). Rovná se tedy z. o. svými účinky především promlčení zpětnosti. Pokud o. mělo za následek ztrátu akademického titulu, úřadu, voj. hodnosti — krátce: postavení, k jehož získání se vyžaduje určitého řízení, příp. průkazu schopností, nebo znalostí, znamená z. o. jen znovunabytí způsobilosti k jejich opětovnému získání — pokud beztoho nebyla nabyta již dříve.

VI. Z. o. může být též povoleno milostí presidenta republiky, není-li zákonných podmínek. Řízení o žádosti (nejde-li o amnestii) upraveno jest § 411 tr. ř. (resp. prov. nař. č. 122/1914 ř. z. k § 425 v. tr. ř.), s tím rozdílem, že v I. stolici rozhoduje soud, příslušný k řízení o z. o. podle zákona.

VII. Naše pozitivní právo zná doposud jen z. o. vyslovených soudy; z trestů administrativních mohou být zahlazeny jen vojenské tresty kázeňské a kárné (§§ 11 a 26 zák. č. 154/1923 Sb. ve znění vyhl. č. 57/1947 Sb., § 41 vl. nař. č. 190/47 Sb.). Jednotná úprava z. o. v trest. právu správním zůstává úkolem připravovaného zák. o správním trestním právu a řízení.

Institucí z. o. zabývají se též obě naše přípravné osnovy trest. zákona, a to osnova z r. 1926 v §§ 37—40, osnova z r. 1937 v §§ 101—107, kterážto poslední již pamatuje na upuštění od potrestání a upravuje věkovou hranici deliktů, spáchaných ve věku mladistvém souhlasně s ustanoveními o trest. soudnictví nad mládeží.

Literatura.

a) všeobecně: Lair: De la réhabilitation des condamnés dans le droit romain et dans le droit ancien et moderne (Paris 1859); Billecocq: De la réhabilitation en matière criminelle, correctionnelle et disciplinaire (2. vyd., Paris 1886); Brégeault-Delagarde: Traité théorique et pratique de la réhabilitation des condamnés (Paris 1887);

b) k zákonu č. 103/1918 ř. z.: Kadlečka: Das Gesetz vom 21. März 1918 über die Tilgung der Verurteilung (Wien 1918);

c) k zákonu č. 111/1928 Sb.: Balcar: Zákon o z. o. (Kroměříž 1928), Křepelka: O instituci z. o. (Soude. listy 1929). Jaroslav Pauk.

Zahraníční obchod

(zejména po II. světové válce).

I. Všeobecné (viz též heslo „Obchod zahraniční“).

Zahraníčním obchodem rozumíme jednak obchod, jenž zprostředkuje styk mezi do-

davatelem a odběratelem v různých zemích, jednak vzájemné obchodní styky mezi státy. Hospodářská politika, která upravuje směnu zboží a služeb mezi dvěma nebo více státy, se nazývá zahraniční obchodní politika. Zahraníční obchod je nejstarším druhem obchodování vůbec. Prvními předměty, které se směňují v zahraničním obchodě, jsou předměty drahocenné; směna obyčejných statků je vyhrazena době pozdější. Zvláštní úpravy se dostalo zahraničnímu obchodu za merkantilismu; rozhodujícím bylo však období liberální. Merkantilismus chránil obchod a výrobu proti zahraniční soutěži, liberalismus kladl důraz na individuální činnost podnikatelovu.

Hlavními prostředky obchodní politiky byla původně cla, podpora vývozu a obchodní smlouvy.

Clas jsou veřejné dávky, vybírané za přechod zboží přes hranice. Podle směru jsou dovozní, vývozní a průvozní. Nejdůležitější jsou cla dovozní. Finanční cla jsou doplňkem spotřebních daní a jsou ukládána na ono zboží, které je v tuzemsku podrobeno spotřební dani anebo na takové zboží, které v tuzemsku nelze produkovati, zejména na zboží koloniální. Účelem ochranných cel je zadržovati příliv zahraničního zboží na ochranu tuzemské výroby anebo takového zboží, jehož potřeba není v tuzemsku naléhavá. Jsou-li cla tak vysoká, že znemožňují vůbec dovoz z ciziny, mluvíme o clech prohibičních. Podle způsobu vyměřování jsou cla hodnotná, jež se vybírají podle hodnoty nebo ceny zboží, a cla specifická, jež se vybírají pevnými sazbami podle jednotky váhy, míry nebo kusu.

Celní válkou rozumí se stav retorse mezi dvěma nebo více státy.

Celní kartel je dohoda o vzájemné podpoře při stíhání a trestání podloudnictví.

Celní obnos, který se vybírá za jednotku určitého zboží, je celní sazba. Souhrn celních sazeb tvoří celní tarif. Tarif je sestaven abecedně nebo systematicky. Může býti autonomní, který si stanoví stát sám, nebo smluvní, t. j. dohodnutý mezi dvěma nebo více státy. Vysoká ochranná cla zabraňují dovozu zboží a vedou často k tomu, že státy nebo průmyslníci se uchylují k dumpingovému prodeji, t. j. k prodeji za podvýrobní cenu. Stát postižený reaguje pak na dumpingové prodeje

obyčejně tím, že zavádí antidumpingové řízení, jehož účelem jest zmenšovati nebo zastaviti dovoz z takových států. Stát může podporovati vývoz vývozními prémiemi. Celní politiku doplňují opatření, která se nazývají studeným ochranářstvím. Je to zdržování dovozu přísným výkladem devisových předpisů nebo předpisů veterinárních, zaváděním diskriminačních dopravních tarifů, ztěžováním uzavírání obchodů, propagací domácích výrobků, sestavováním černých listin firm, jež nakupují v cizině, bojkotováním, společenským tlakem, poskytováním subvencí a daňových úlev podnikům. Naproti tomu je možno i v rámci ochranářské politiky docílití podstatných úlev v dovozu zboží zejména zřizováním svobodných přístavů nebo povolováním zušlechťovacího styku, t. j. řízení, v němž surovina nebo polotovary se dováží nebo vyváží beze cla za tím účelem, aby opět beze cla byly vráceny zpracované do země původu. Zušlechťovací styk je aktivní, dováží-li se z ciziny suroviny a vyváží-li se polotovary nebo tovary, pasivní, vyváží-li se surovina nebo polotovary a dováží hotový výrobek.

Státní smlouvy o úpravě vzájemných hospodářských styků jsou obchodní smlouvy. Mají ustanovení o převozu zboží z jednoho státu do druhého, o pobytu, usazování se cizinců, nabývání majetku cizinci, provozování obchodů a živností, přístupu k soudům, zdanění osob, zřizování podniků, ochraně vynálezů, známek a vzorků a pod. Ke smlouvám obchodním bývají připojeny smlouvy tarifní, doložka o nejvyšších výhodách nebo obojí. První větší dohody tarifní obsahuje francouzsko-anglická smlouva z roku 1860, t. j. dohody, jimiž stát slibuje celní výhody ve vzájemném styku. Poskytování celních výhod bývá vázáno na osvědčení o původu, jež vystavují příslušné obchodní komory nebo konsuláty a v nichž se osvědčuje, že zboží bylo vyrobeno ve státě smluvního anebo že bylo dovezeno ze státu smluvního.

Doložka nejvyšších výhod stala se v moderní době obvyklou doložkou obchodních smluv. Byla po prvé v moderním znění uvedena ve smlouvě mezi Spojenými státy americkými a Francií v r. 1778, v níž si strany slibovaly největší výhody, jež smluvní stranou měly býti poskytnuty bezplatně, jestliže jejich poskytnutí třetímu státu se stalo rovněž

bezplatně (t. zv. americká doložka). Dne 23. ledna 1860 byla mezi Anglií a Francií uzavřena Cobdenova smlouva, jež obsahovala doložku o nejvyšších výhodách nepodmíněnou, t. zv. evropskou. Podle této doložky výhody třetímu státu poskytnuté automaticky a bezplatně připadají druhému státu smluvnímu. Od roku 1922 přešly Spojené státy americké částečně k evropské praxi. Podle anglosaských názorů tato evropská doložka byla pokládána za přirozené právo smluvního státu, podle kontinentálních názorů je vyvrcholením, nikoliv však samozřejmým vyvrcholením obchodní smlouvy. Evropská doložka působila často proti ochranářsky, protože zevšeobecňovala výhody. Časem byly z ní uznány určité výjimky, jež se týkají zejména pohraničního styku, celních unií a styku mateřské země s koloniemi a regionů.

Tato obchodní politika byla charakterisována obchodními smlouvami, jež obsahují dohodu o úpravě vzájemných obchodních styků, ale ponechávají podnikatelům volnost, zda, kdy a jak chtějí obchod prováděti. Vývoz a dovoz není omežován na určitou hodnotu, ceny zboží nejsou ovlivňovány a způsob placení je ponechán stranám. Podstatnou součástí staré obchodní politiky je doložka nejvyšších výhod. Protože cla jsou hlavním opatřením, jež umožňují nebo ztěžují dovoz a vývoz, boj o celní ochranu a svobodný obchod je jedním z hlavních problémů tohoto údobí. Stoupenci svobodného obchodu tvrdí, že svobodný obchod umožňuje přirozenou dělbu práce a ulehčuje tím využití produkčních sil. Tím také umožňuje zvýšení vývozu. Cla jsou nespravedlivá. Stoupenci celní ochrany zdůrazňují naproti tomu národní zájem na ochraně domácího hospodářství, výchovný účel cel, nutnost vlastního průmyslu a politicko-vojenské důvody.

Ve světové krizi třicátých let v období mezi dvěma světovými válkami vznikly nové obchodně-politické metody. Státy přiblížily ve zvýšené míře k platební bilanci a jejímu vyrovnání, což se mohlo státi — pokud neměly zlata — znehodnocením měny, k čemuž se většina států uchýliti nechtěla, anebo zavedením devisového hospodářství. V prvním případě nebylo třeba zvláštních opatření, poněvadž vyrovnání nabídky a poptávky stalo se automaticky. V druhém případě bylo třeba komplikovaných opatření, jež za-

čínala obhospodařováním devis a kontingentováním dovozu nebo vývozu.

Nová obchodní politika, ovlivňovaná devisovým hospodářstvím, je založena na mezistátním vyrovnávání a zúčtování, jež se děje různým způsobem. Kompenzační obchody jsou obchody, při nichž se vzájemný dovoz zboží přímo vyrovnává. Je to nejprimitivnější forma, zvláště obtížná mezi státy hospodářsky vyspělými. Proto je snahou vedoucích činitelů přejít k jiným systémům, zejména ke clearingu, t. j. k vyrovnávání vzájemných pohledávek vyúčtováním (dohody platební a zúčtovací). Úkolem devisového hospodářství je zajištění rovnováhy platební bilance, takže opatření působí na celé hospodářství. V tomto systému používá se i starých obchodně-politických method, přizpůsobených novému systému. Zboží neslouží však již jen ke krytí potřeby obyvatelstva, nýbrž k vyrovnávání platební bilance a má tedy do jisté míry devisový charakter, tak jako má devisový charakter zlato.

Obchodní a platební bilance.

Poměr mezi hodnotou dovezeného a vyvezeného zboží nazýváme obchodní bilancí. Bilance je pasivní, je-li dovoz větší než vývoz a aktivní, je-li vývoz větší než dovoz. Merkantilisté (stoupenci řízeného hospodářství v XVI.—XVIII. století) považovali obchodní bilanci za rozhodující pro posouzení mezinárodních hospodářských styků a tvrdili, že aktivní obchodní bilance je zjevem příznivým, pasivní zjevem nepříznivým. Teprve v liberalistickém období bylo provedeno podrobné zkoumání mezinárodních hospodářských styků, jehož výsledkem bylo poznání, že obchodní bilance není přesným obrazem hospodářských styků dvou států a že k posouzení vzájemného vztahu mezi dvěma státy je třeba brát v úvahu veškerý hospodářský styk (statky, kapitál, služby). Je tedy rozhodující platební bilance, t. j. poměr všech platů, jež stát odvádí do ciziny a z ní obdrží. Obchodní bilance je proto jen částí bilance platební, takže je možno, aby obchodní bilance byla pasivní a platební aktivní anebo naopak.

Pasivní obchodní bilance nemusí býtí dokladem špatné hospodářské situace. Normálně stát, který je v počátcích hospodářského vývoje, vypůjčuje si v zahraničí kapitály, které dostává ve formě statků,

zejména investičních a surovin. Vypůjčený kapitál musí býtí úrokovan a úroky se opět platí ve statcích, takže obchodní bilance je aktivní. Jakmile jsou zaplaceny zahraniční kapitály, nastává pokles aktivity, hospodářský blahobyt v zemi stoupá, až konečně hospodářství samo vyváží kapitály do ciziny. Tento kapitál se zúrokuje a splácí do tuzemska opět statky, takže aktivní bilance se pomalu mění v bilanci pasivní.

Aktivní obchodní bilance může býtí znamením špatné hospodářské situace, zejména když je důsledkem inflační politiky. Tato vede ke zvýšení vývozu a zmenšení dovozu a ovšem také k tomu, že devisy, získané za vývoz, zůstávají v cizině; kapitál uniká do ciziny. Pasivní platební bilance, je-li trvalá, ohrožuje měnu a tím i hospodářskou prosperitu státu. Nemají-li státy dostatek devis nebo zlata, vyrovnávají platební bilanci tím, že omezují mezinárodní hospodářský styk, ztěžují přesuny kapitálové anebo zavádějí kontrolu devisovou.

Ačkoliv statistika platební a obchodní bilance se stále zdokonaluje, není možno, aby všechny položky platební bilance byly přesně a objektivně zjištěny (sezónní vystěhovalectví, prodeje na úvěr, jež se nevyrovnávají v jednom statistickém období, cestovní ruch atd.).

Platební a obchodní bilance není totéž co bilance podnikatelská. Má sice také aktiva a pasiva ale to je jediné co má společného s bilancí podnikatelskou. V platební bilanci na rozdíl od podnikatelské aktiva se rovnají pasivům, takže by se měla jmenovati bilance platební rovnováhy. V bilanci podnikatelské se aktiva a pasiva jen zcela výjimečně vyrovnávají. Vyrovnání v bilanci platební je docíleno tím, že státy pasivní přijímají úvěr z ciziny, kdežto aktivní úvěr cizině poskytují. Úvěr, který pasivní země bere v cizině, se rovná ztrátě v podnikatelské bilanci. Platební bilance a každá její část je tedy jen pouhým obrazem vzájemné výměny.

Bretton-Woodské dohody.

V červenci 1944 konala se konference Spojených národů v Bretton Woods, New Hampshire, USA (United Nations Monetary and Financial Conference), na níž byla uzavřena úmluva o Mezinárodním měnovém fondu (International Monetary Fund) a o Mezinárodní bance pro

obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development). Základem jednání byl jednak plán britský, který žádal vytvoření mezinárodního účtovacího střediska, jednak plán americký, v němž bylo navrhováno zřízení mezinárodního devisové banky. V podstatě žádal britský návrh zřízení multilaterálního clearing, návrh americký zřízení mezinárodního stabilizačního fondu.

Hlavním účelem Bretton-Woodských dohod je zajistiti stabilitu měn a usnadniti rozvoj mezinárodních styků hospodářských.

Kapitál Mezinárodního měnového fondu obnáší 8,8 miliard dolarů, na němž se zúčastní členské státy určitými kvotami. Každý členský stát složí na účet kvoty ve zlatě aspoň 25% své kvoty anebo 10% čisté oficiální držby zlata a dolarů Spojených států amerických. Zbytek kvoty zaplatí ve vlastní měně. Parita měny každého člena je vyjádřena ve zlatě jakožto společném jmenovateli anebo v dolarech Spojených států amerických, váhy a ryzosti, jaké měl k 1. červenci 1944. Dohoda má podrobná ustanovení o změně měnových parit, která se může státi jen na návrh člena a po poradě s Fondem. Nedovolené změny parit mají za následek odnětí práva používati Fondu, po případě vyloučení z členství.

V čele Fondu stojí Sbor guvernérů, v němž každý členský stát má jednoho člena s jedním náhradníkem na dobu pěti let. Každý členský stát má 250 hlasů a jeden hlas za každých dalších 100.000 dolarů. Pro určité otázky platí však další omezení. Členské státy mohou si vypůjčiti v jednom roce nejvýše 25% vlastní kvoty s tím omezením, že celková úhrnná půjčka nesmí překročiti 200% kvoty. Československá kvota obnáší 125 milionů amerických dolarů, kvota Spojených států amerických 2.750 milionů dolarů a Velké Britannie 1.300 milionů dolarů.

Mezinárodní měnový fond zahájil činnost 1. března 1947. Zlatá parita československé koruny je stanovena v gramech ryzího zlata ve výši 0,017.773.4, v centech Spojených států amerických 2.000.00, parita Spojených států amerických 0,888.671, v centech 100,000 a parita Velké Britannie 3,581.34, v centech Spojených států amerických 403,000.

Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj má napomáhati obnově a hospodářskému rozvoji členských států umož-

ňováním kapitálových investicí k účelům produktivním, podporovati cizozemské investice soukromé zárukami i účastmi na těchto investicích, doplňovati soukromé investice tam, kde si nelze opatřiti soukromý kapitál za rozumných podmínek a napomáhati dlouhodobě vyrovnanému růstu mezinárodního obchodu a udržení rovnováhy platebních bilancí.

Provozovací kapitál jest 10 miliard dolarů a jsou na něm zúčastněny Spojené státy americké kvotou 3.175 milionů dolarů a Velká Britannie kvotou 1.300 milionů dolarů. Československá kvota obnáší 125 milionů dolarů. Kvota se vyplácí zlatem anebo v dolarech Spojených států amerických zlatého obsahu k 1. červenci 1944 a měnami jednotlivých členských států.

V čele Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj je Sbor guvernérů. Každý člen má 250 hlasů a za každou další akcii v hodnotě 100.000 dolarů další hlas. Je zásadou, že záruky, účasti a přímé půjčky Banky nesmějí přesahovati 100% upsaného kapitálu, rezerv a přebytků banky.

Mezinárodní konference o obchodu a zaměstnanosti.

Hospodářská a sociální rada Spojených národů rozhodla dne 18. II. 1946, že utvoří přípravný výbor mezinárodní konference o obchodu a zaměstnanosti. Na podzim téhož roku konaly se v Londýně prve rady přípravného výboru. Konference sama (v druhé polovině r. 1947) schválila kodifikaci zásad a norem, rozhodných pro mezinárodní obchod. Nad jich dodržováním bude dozírati Mezinárodní organizace obchodu (ITO) ve spolupráci s Mezinárodním měnovým fondem (IMF), Mezinárodní rekonstrukční bankou (IRB) a Mezinárodním úřadem práce (ILO). Základem jednání je americký návrh na svobodu obchodu a zajištění plné zaměstnanosti. Přípravný výbor zabýval se proto všemi otázkami s tím souvisejícími, jako jsou překážky mezinárodního obchodu, přístup k surovinám, doložka nejvyšších výhod, preference, cla, mzdy, dumpingy, vývozní prémie nebo kvantitativní restrikce (kontingentace a devisová opatření).

Ženevská celně-tarifní dohoda.

V Ženevě byl 30. října 1947 podepsán 23 zástupci různých zemí závěrečný akt jednání přípravného výboru konference Spojených národů o obchodu a zaměstnanosti. Výsledkem jednání je multilaterální

dohoda, kterou podepsalo také Československo. Jednalo se o snížení celních sazeb, vázání cla, tarifování a preferenčním režimu. Dodatkem k závěrečnému aktu byl sepsán protokol, ve kterém se některé státy do 10. ledna 1948 (nikoliv Československo) zavazují, že uvedou od 1. ledna 1948 v prozatímní platnost dohodu.

Dohoda obsahuje některé zásady charty, jež má vytvořiti Organizace pro mezinárodní obchod. (O chartě se jednalo na poradách v Havaně koncem roku 1947).

Dovozní a vývozní plán.

Podle § 10 zákona o dvouletém hospodářském plánu ze dne 25. října 1946 č. 192 Sb., bude zahraniční obchod řízen a reorganizován tak, aby se zabezpečilo splnění úkolů stanovených dvouletým plánem. Podle § 12, odst. 2 téhož zákona musí býti přihlíženo k devisovým možnostem čsl. hospodářství a zajištěn soulad mezi úkoly dvouletého plánu a možnostmi zahraničního obchodu. Dovozní a vývozní plán musí býti tedy vypracován se zřetelem k jednotlivým skupinám zboží, k jednotlivým územním oblastem a k jednotlivým druhům podnikání. Ve všech případech musí býti plán v souladu s plánem výrobním a investičním. Obsahuje tedy plán

1. dovoz a vývoz zboží podle výrobních odvětví a podle výroby průmyslové, řemeslné nebo obchodní a

2. dovoz a vývoz podle oblastí (a způsobu platebního styku)

a) státního zahraničního obchodu (SSSR),

b) vázaného clearingu (Bulharsko, Jugoslavie, Rumunsko, Rakousko, Maďarsko, Polsko, Turecko, Řecko),

c) volného clearingu (Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Holandsko, Island, Itálie, Norsko, Švédsko, Švýcarsko),

d) librové a dolarové (Anglie, Írsko, Palestina, Egypt, Britská Indie, Ceylon, Austrálie, Jižní Afrika a britské kolonie všeobecně, USA, Kanada, země Střední a Jižní Ameriky a Střední a Dálný Východ; sem patří také obchod s anglickým a americkým pásmem Německa).

Poněvadž o rozsahu, směru a formě zahraničního obchodu nerozhoduje jen naše hospodářská politika, ale stejně i politika druhých států, je prvním předpokladem plánu, aby byl elastický. Jeho základem je dovoz surovin a vývoz hotových výrobků. Úkolem plánu je zajistiti lepší regionální rozdělení zahraničního obchodu,

omeziti styk se státy, s nimiž jsou obchodní styky pro nás nevýhodné a rozšířiti styky se státy, jež zajišťují našemu vývozu anebo dovozu výhodnější podmínky. Dovozní a vývozní plán na rok 1947 byl vypracován na zásadě aktivní obchodní bilance. Protože nemáme v platební bilanci dosti aktivních položek, slouží toto aktivum také k úhradě úvěrů a služeb cizinou poskytovaných.

II. Československé normy.

Československé celní právo.

Podle dekretu presidenta republiky ze dne 23. června 1945 č. 25 Sb., bylo s účinností od 16. července 1945 stanoveno, že pro Československé celní území platí výhradně celní právo, platné dne 29. září 1938, zejména celní zákon ze dne 14. července 1927 č. 117 Sb. a všeobecný celní sazebník pro československé celní území.

Podle zákona ze dne 16. května 1946 č. 117 Sb., byla s účinností od 4. června 1946 vláda zmocněna, aby se zřetelem na mimořádné hospodářské poměry, zejména měnové a cenové, domácí i zahraniční, až do konce roku 1948 upravovala celní sazebník pro československé celní území. (Dočasná bezcelnost skončila dnem 30. června 1946, ale se zřetelem na mimořádné hospodářské poměry, způsobené válkou, byla vládními nařízeními i potom vždy na půl roku rušena cla na zboží zvláště vyjmenované.)

Úprava autonomního celního sazebníku.

Pro první pololetí 1948 byla vyhlášena 10. prosince 1947 vládním nařízením ze dne 5. prosince 1947, č. 197 Sb. s účinností od 1. ledna 1948 úprava všeobecných celních sazeb na dovoz zboží. Úprava obsahuje řadu změn oproti nynějšímu dosavadnímu stavu.

Pro dovoz strojů a přístrojů sazební třídy XL. (s některými výjimkami) a pro dovoz nejdůležitějších náhradních součástí k nim mohou býti podle zákona ze dne 13. září 1946 č. 183 Sb., povoleny slevy dovozního cla pokud se v tuzemsku nevyrobí a pokud jejich dovoz je nutný, aby se zavedl nebo zdokonalil některý obor výroby průmyslové nebo zemědělské nebo obnovil výrobní podnik, poškozený válkou.

Vládním nařízením ze dne 14. března 1947 č. 32 Sb., bylo s platností od 1. července 1947 nařízeno, že všeobecný celní

sazebník, platný pro československé celní území podle dekretu presidenta republiky ze dne 23. června 1945 č. 25 Sb., o sjednocení celního práva na území republiky Československé, se upravuje. Úprava byla provedena valorisací cel základním koeficientem 1.70, ale s řadou výjimek. Tím se zrušují všechna ustanovení, upravující znění celního sazebníku a celní sazby, zejména ustanovení čl. I až IV vládního nařízení ze dne 10. června 1933 č. 96 Sb., o úpravě celního sazebníku, ve znění vládního nařízení ze dne 9. července 1936 č. 215 Sb.

Úprava, řízení a kontrola zahraničního obchodu.

Dekretem presidenta republiky ze dne 27. října 1945 o úpravě, řízení a kontrole zahraničního obchodu, č. 113 Sb. ze dne 10. 11. 1945, byl ministr zahraničního obchodu zmocněn, aby upravoval, řídil a kontroloval dovoz, vývoz a průvoz zboží všeho druhu a rozhodoval v dohodě s Národní bankou Československou o úhradách potřebných k jeho dovozu. Ministr může zejména naříditi, že dovoz, vývoz nebo průvoz zboží je bez povolení nebo povolovacího potvrzení ohlášky ministerstva zakázán, určovati rozsah a podmínky povolení nebo povolovacího potvrzení ohlášky a vázati je na příkazy, kontrolovati jakost, cenu a úpravu zboží a určovati s výjimkou státního monopolu obchodníky a firmy, kteří budou oprávněni prováděti dovozní, vývozní nebo průvozní obchody se zbožím všeho druhu nebo určitého druhu; udělená oprávnění může omeziti nebo odněti. Ministr zahraničního obchodu může vybírati poplatky za povolení takto udělená. Může požadovati od dovozců, vývozců, průvozců a ostatních zúčastněných osob zprávy a vysvětlení ve všech věcech, které spadají do oboru jejich činnosti a prováděti kontrolu v podnicích.

Na základě téhož dekretu byly vydány vyhlášky čís. 1 až 4 ministra zahraničního obchodu o kontrole dovozu a vývozu zboží.

Soustředění dovozu.

Vládním nařízením o organizaci a řízení zahraničního obchodu k zabezpečení plnění úkolů, stanovených dvouletým hospodářským plánem ze dne 17. září 1947, č. 170 Sb. je umožněno plánování, řízení a kontrola dovozu základních potřeb průmyslových. Vládní nařízení vypočítává zboží, jehož se

opatření týká, umožňuje však rozšířiti ustanovení vládního nařízení i na některé jiné základní potřeby průmyslu anebo vyloučiti některé zboží, jež se pro soustředěný dovoz nehodí. Vládní nařízení dává možnost určit u jednotlivých druhů zboží jednoho společného dovozce pro sektor znárodněný, jednoho pro soukromý a jednoho pro družstevní; po případě bude možno na základě dohody určit dovozce společného.

Slovensku je zaručen přiměřený podíl na soustředěném dovozu i na pomocných službách pro dovoz, zvláště pojišťovnictví, bankovníctví a zasílatelství. Je možno, aby byl určen český nebo slovenský dovozce pro celé území státu, anebo aby jejich činnost byla obmezena.

Ministr zahraničního obchodu soustředěné dovozce může jmenovati v dohodě s ostatními hospodářskými resorty. Kontrolu činnosti soustředěných dovozců provádí ministerstvo zahraničního obchodu mimo jiné i kontrolními nákupy, jimiž se zjišťuje, zda skutečně nákupy, prováděné soustředěnými dovozci, jsou nejvýhodnější.

Statistika zahraničního obchodu.

Podle zákona ze dne 11. dubna 1946 č. 91 Sb., o právních předpisech pro statistiku zahraničního obchodu na území republiky Československé a o přechodném zrušení povinnosti předkládati při statistickém hlášení dovozu osvědčení o výrobním původu zboží, je s účinností od 30. května 1946 stanoveno, že pro státní statistiku zahraničního obchodu republiky Československé platí výhradně právní předpisy, platné dne 29. září 1938, t. j. zákon ze dne 13. července 1922 čís. 235 Sb., o nové úpravě statistiky zahraničního obchodu a příslušná vládní nařízení a vyhlášky. Statistiku zahraničního obchodu provádí Státní úřad statistický; týká se dovozu zboží všeho druhu do volného oběhu, v záznamním styku a v dovozním styku s celní výhodou, vývozu zboží všeho druhu a průvozu zboží všeho druhu (příímého i nepřímého).

Ceny a daň z obratu při vývozu a dovozu.

Vývozní ceny jsou zásadně volné. Za zboží do vážené z ciziny a prodávané dále v tuzemsku v nezměněném stavu smějí býti podle nařízení Nejvyššího úřadu cenového ze dne 12. května 1943 č. 137 Sb., v každém obchodním stupni požadovány, slíbeny nebo poskytnuty nejvýše ceny a úplaty přípustné za srovnatelné tuzemské zboží a při zpraco-

vání zboží z ciziny dovezeného nejvýše ceny a úplaty, přípustné za zdejší srovnatelné zboží stejného zpracování. Není-li srovnatelného zboží, je nutno požádati Nejvyšší úřad cenový o úpravu ceny.

§ 4, odst. 1, č. 2 zákona ze dne 21. února 1946 o dani z obrátu, č. 31 Sb. stanoví, že vývozní dodávky jsou osvobozeny od daně z obrátu za podmínek, stanovených nařízením. Dovoz zboží podle téhož zákona je však zásadně podroben dani z obrátu.

Podpora zahraničního obchodu.

Úvěrové pojištění provádí se u nás do roku 1937, kdy byla zřízena Úvěrová pojišťovna akc. spol. v Praze II, Štěpánská 18, nyní Pojišťovna „Slavia“, národní podnik, oddělení pro pojišťování úvěru. Pojišťování vývozního úvěru bylo u nás upraveno zákonem ze dne 16. VII. 1931 č. 121 Sb. o podpoře zahraničního obchodu a vládním nařízením ze dne 24. IX. 1931 č. 158 Sb. Úvěrová pojišťovna nenese nebezpečí nedobytnosti pohledávek, ale má nárok na úhradu ztráty státem, který pro tyto účely zřídil Fond pro pojišťování vývozních úvěrů. Fond je právníkou osobou veřejné povahy. Správa Fondu přísluší ministru zahraničního obchodu v dohodě s ministrem financí. Výkonným orgánem Fondu je pracovní výbor. Premie činí asi 1—1½% sumy. Pojištěnec zúčastní se na risiku ve výši asi ¼ účtované sumy.

Státní záruky. Stát z důležitých národohospodářských důvodů může poskytnouti podle téhož zákona státní záruku za přiměřenou část ztráty, kterou by utrpěli českoslovenští vývozci na pohledávkách za dodávky československých výrobků nebo s tím souvisejících výkonů, provedených na úvěr cizím státům anebo cizozemským veřejným korporacím. Ztrátu nejméně 35% z pohledávky nese vývozce sám.

Také v případě dovozu je možná pojistná ochrana ve formě t. zv. dovozní záruky. Nebezpečí riska nese v tomto případě stát. Začátkem ledna 1948 byl předložen vládní návrh zákona, kterým se mění dosavadní zákony o podpoře zahraničního obchodu z let 1933—1937 v tom smyslu, že dosud stanovené omezení pro poskytování státních záruk pro podporu zahraničního obchodu se ruší, takže záruky bude možno poskytovat bez omezení, ovšem jen v případech naprosto nevyhnutelných. Převzaté záruky se vykazují ve státním závěrečném účtě.

Vyrovňovací fond. Fond je zřízen u ministerstva zahraničního obchodu a sprá-

vuje jej komise pro správu vyrovnávacího fondu. Prostředky fondu jsou jednak položky, získané za okupace, které svého času vplynuly do t. zv. fondu pro hospodářský transfer při Ústředním svazu průmyslu v Praze, a pak obnosy získané odvodem mimořádných zisků při vývozu.

Dne 1. dubna 1947, č. 51 Sb. byl vydán zákon, kterým se zabezpečuje snížení cen některého zboží lidové potřeby a ustálení cen jiných důležitých statků. Podnikatelé jsou povinni v rozsahu, zákonem stanoveném, odváděti ze své hrubé tržby za dodávky a výkony, počínaje 1. dubnem 1947, t. zv. vyrovnávací částky. Podle § 2 mohou býti na návrh ministra zahraničního obchodu vyňaty z této povinnosti některé výrobky, určené pro vývoz. Zákon je doplněn vyhláškami, jež se týkají také tohoto ustanovení.

Podle dekretu presidenta republiky č. 113/45 Sb. o úpravě, řízení a kontrole zahraničního obchodu může ministerstvo zahraničního obchodu povolení dovozu nebo vývozu vázat na podmínky, mezi něž patří také event. podmínka odčerpávání nadměrných zisků.

Devisový zákon.

Zákon ze dne 11. dubna 1946 č. 92 Sb., o vázaném devisovém hospodářství, nabyt účinnosti dne 15. května 1946 a stanoví, že na ochranu československé měny a k zajištění nerušeného platebního styku s cizinou podrobují se majetkové vztahy mezi tuzemskem a cizinou úpravám a omezením uvedeným v tomto zákoně. Zákon rozeznává devisové tuzemce a devisové cizozemce. Devisovými tuzemci jsou fyzické osoby, které mají v tuzemsku své bydliště nebo se zde alespoň po dobu jednoho roku zdržují, jakož i osoby právnícké, sdružení osob, podniky (firmy), které mají v tuzemsku sídlo nebo místo správy. Devisovými cizozemci jsou jiné než shora uvedené osoby, sdružení osob a podniky (firmy), jakož i cizozemské podniky a pobočky (representace, závody a pod.) devisových tuzemců bez rozdílu, zda jsou právně samostatné či nikoliv.

Devisovými bankami jsou podle tohoto zákona peněžní ústavy a peněžní podniky, které ministerstvo financí určí vyhláškou v Úředním listě. Byly určeny vyhláškou ministerstva financí ze dne 15. května 1946 o devisových bankách v zemích České a Moravskoslezské, uveřejněnou v Úředním listě I, č. 88 ze dne 21. května

1946, a vyhláškou povereníctva pre financie ze dne 15. května 1946, uveřejněnou v Úředním listě I, částka 132 ze dne 25. července 1946.

Zákon ustanovuje, kterých platů se devisová úprava týká; devisoví tuzemci jsou povinni dáti si uhraditi pohledávky vůči cizině, ať jich nabyli jakýmkoli způsobem, ihned při splatnosti platem do tuzemska. Devisový tuzemec smí přijmouti v tuzemsku plat v jakékoliv měně od devisového cizozemce jen s povolením Národní banky. Bez povolení Národní banky smějí devisoví tuzemci přijímati v tuzemsku od devisových cizozemců platy na úhradu výdajů spojených s jejich pobytem v tuzemsku (zaopatření v hotelu, cestovné v tuzemsku, nákup předmětů pro osobní potřebu, předmětů upomínkových a pod.). Bez povolení Národní banky smí devisový tuzemec zaplatiti za devisového cizozemce v tuzemsku náklady jeho pobytu až do částky 5000 Kčs týdně, činí-li tak z důvodů přátelských nebo obchodních styků a aniž tyto náklady s ním jakýmkoliv způsobem zúčtuje. Devisoví tuzemci jsou povinni odvésti Národní bance přímo nebo prostřednictvím devisové banky nejpozději do deseti dnů po nabytí

- a) cizozemská platidla (valuty a devisy)
- b) drahé kovy.

Devisoví tuzemci smějí použití cizozemských platidel a pohledávek za svého pobytu v cizině jen k účelu uvedenému v povolení Národní banky a do povolené výše. Devisoví tuzemci, kteří za svého pobytu v cizině získají za svou práci nebo své výkony cizozemská platidla nebo pohledávky vůči devisovým cizozemcům, smějí jich bez povolení Národní banky použití k úhradě přiměřených výdajů spojených s jejich činností a pobytem v cizině (zaopatření v hotelu, cestovné v cizině, nákup předmětů pro běžnou osobní potřebu, předmětů upomínkových a pod.). O nespotřebovaném zbytku platí ustanovení o povinném odvodu, po případě hlášení (opatření Národní banky z 2. května 1946 č. 93 Sb.).

Platy do ciziny a platy ve prospěch devisových cizozemců. Jen s povolením Národní banky jest dovoleno platiti v jakékoliv měně nebo jakýmkoliv způsobem

- a) do ciziny,
- b) v tuzemsku devisovému cizozemci nebo ve prospěch devisového cizozemce.

Zvláštní úprava platebního styku. Národní banka může stanoviti, aby platy tuzemských dlužníků do ciziny byly ko-

nány složením hodnoty v tuzemské měně buď u ní nebo u některého jiného místa.

Závazek tuzemského dlužníka vůči cizozemskému věřiteli zaniká podle ustanovení mezistátních dohod a platebním styku. Neobsahuje-li tato žádného ustanovení, platí dohoda stran; není-li zde ani dohody stran, zaniká závazek složením dlužné částky.

Vývoz, dovoz a průvoz platidel, cenných papírů a drahých kovů. Jen s povolením Národní banky jest dovoleno jakýmkoliv způsobem (na př. v cestovním, pohraničním, poštovním, železničním, lodním, leteckém nebo jiném dopravním styku)

- a) vyvézti do ciziny tuzemská i cizozemská platidla, cenné papíry a drahé kovy,
- b) dovézti z ciziny tuzemská platidla, cenné papíry, drahé kovy a ta cizozemská platidla, která Národní banka určí.

Dovoz a vývoz zboží. Pokud dovoz a vývoz zboží podléhá povolení podle předpisů o řízení zahraničního obchodu, bude Národní banka prováděti devisové řízení v souvislosti s dovozem a vývozem zboží.

Úvěry a záruky.

1. Jen s povolením Národní banky jest dovoleno:

- a) poskytovat devisovému cizozemci úvěry všeho druhu jak v tuzemské, tak i v cizí měně,
- b) přijímati úvěry všeho druhu v tuzemské nebo v cizí měně od devisového cizozemce, nebo dáti si je od něho přislíbiti,
- c) zaručovat se a poskytovat jistoty jakéhokoliv druhu devisovému cizozemci za závazky kohokoli, nebo devisovému tuzemci za závazky devisového cizozemce,
- d) přijímati záruky a jistoty jakéhokoliv druhu od devisového cizozemce za závazky devisového cizozemce.

2. Povolení podle odst. 1, písm. a) a b) není třeba k poskytnutí nebo přijetí úvěru do výše částky účtované za zboží a vedlejší výlohy, související s vývozem a dovozem zboží, nebo za služby, pokud takové uvěření nepřesahuje lhůty v obchodě obvykle, po případě lhůty stanovené vládním nařízením, vydaným podle § 11, odst. 3 devisového zákona.

Dohled ve věcech devisových má ministerstvo financí nebo jím pověřené finanční orgány.

Vývoz, dovoz a průvoz platidel v cestovním styku. Národní banka Československá opatřením ze dne 2. května 1946, uveřejněným vyhláškou ministra financí ze dne 3. května 1946 č. 94 Sb., sta-

novila s účinností od 15. května 1946 podle §§ 12 a 27, odst. 2 devisaového zákona:

Cesty do ciziny: Devisový tuzemec smí v cestovním styku vyvésti do ciziny na cestovní pas bez povolení Národní banky měsíčně nejvýše hodnotu 500 Kčs v tuzemských nebo cizozemských platidlech (§ 3 dev. zák.); z tuzemských peněz smějí však býti vyváženy pouze mince a z papírových peněz nejvýše padesátikoruny.

Devisový tuzemec nesmí vyvážeti bez povolení Národní banky pro spotřebu ve státech, s nimiž jest sjednána zvláštní platební úmluva, platidla v měnách ostatních států.

Devisovému tuzemci smějí býti bez povolení Národní banky prodány jakékoliv cestovní jízdenky do ciziny (železniční, lodní, letecké a pod.) včetně zpátečních jízdenek jen do 250 km délky trati od hranic Československé republiky.

Devisový tuzemec, který cestu do ciziny nenastoupil, jest povinen odvézti cizozemská platidla, přidělená v rámci volné hranice, do 30 dnů ode dne přidělu a cizozemská platidla, přidělená na podkladě povolení Národní banky, do 10 dnů po uplynutí platnosti povolení. V týchž lhůtách jest vrátiti i nepoužité jízdenky do ciziny.

Směrnici čís. 6/47 Národní banky Československé ze dne 18. února 1947 byly vydány peněžním ústavům a cestovním kancelářím další pokyny pro podávání žádostí o přiděl valut a devis na cesty do zahraničí.

Hlášení pohledávek a závazků vůči cizině, jakož i hlášení některých majetkových hodnot a práv. Podle opatření Národní banky Československé ze dne 3. května 1947 č. 95 Sb., bylo s účinností od 15. května 1946 stanoveno podle §§ 9, 26 a 48 dev. zák.:

Národní bance jest hlásiti tyto majetkové hodnoty, majetková práva a majetkové závazky devisových tuzemců:

a) pohledávky vůči devisovým cizozemcům, vzniklé jakýmkoliv způsobem a v jakékoliv měně,

b) cizozemské státní a jiné veřejné a soukromé dílčí dluhopisy, zástavní listy, pokladniční poukázky, životní a jiné kapitálové a důchodové pojistky splatné v cizině,

c) podniky (firmy, representace, závody a pod.), podíly a účasti na podnicích, společnostech a pod. v cizině, ať jsou vyjádřeny v cenných papírech (akciích, kuksech, podílech) či jakýmkoliv jiným způsobem,

d) nemovitosti v cizině,

e) cizozemská a tuzemská platidla a tuzemské cenné papíry, které jsou pro devisaového tuzemce uloženy v cizině a

f) závazky devisových tuzemců vůči devisovým cizozemcům, vzniklé jakýmkoliv způsobem a v jakékoliv měně.

Platné obchodní smlouvy mezi ČSR a cizinou podle stavu k 1. I. 1948.

Argentina	Kanada
Afganistan	Kolumbie
Australie	Libérie
Belgie (Belgické Kongo a Lucembursko)	Lichtenštejnsko viz Švýcarsko
Bolivie	Lucembursko viz Belgie
Brazílie	Nizozemí
Bulharsko	Norsko
Čína	Polsko
Dánsko	Portugalsko
Ecuador	Rakousko
Egypt	Rumunsko
Finsko	Řecko
Francie	SSSR
Gronsko	Španělsko
Guatemala	Švédsko
Chile	Švýcarsko (a Lichtenštejnsko)
Iran	Turecko
Island	Uruguay
Italie	Velká Británie (celá šterlingová oblast)
J. A. U. (Jihoafriická Unie)	
Jugoslavie	

Platební dohody uzavřené mezi ČSR a cizinou podle stavu k 1. I. 1948.

Argentina	Nizozemí
Belgie a Lucembursko	Norsko
Brazílie	Polsko
Bulharsko	Rumunsko
Dánsko	Řecko
Finsko	SSSR
Francie	Švédsko
Island	Švýcarsko
Jugoslavie	Turecko
Maďarsko	Uruguay
Mexiko	Velká Británie a šterl. oblast

Jindřich Mayer.

Záchrana života.

Předpisy týkající se z-y ž-a jsou dnes více méně jen historickou památkou, spadající do 18. a počátku 19. století. Lze je rozdělit na dvě skupiny, jednak na předpisy povahy sanitní o tom, jak je třeba nakládati s lidmi utopenými, oběšenými, otrá-